

HISTORIER OM DANMARK

Til eleven - Stenalderen

Modul 1 - VØL-skema

Elevernes navne: _____

Hvad ved vi i forvejen om stenalderen?

Hvad tror vi, at vi ved om stenalderen?

Hvad ønsker vi at finde ud af om stenalderen? (Skriv som spørgsmål)

Hvordan kan vi mon finde ud af det?

Udfyldes ved afslutningen af forløbet: Hvad har vi fundet ud af? Hvad har vi ikke fundet ud af?

Modul 2 - Jægerne kommer

Kilde 1: Jægerne kommer

Læs artiklen: "[Jægerne kommer](#)"

Undersøg kilderne i: "[Billedserie: Spor fra stenalderen](#)"

Kilde 2: Wilde folk

En bog til historieundervisningen fra 1916 fortæller om rensdyrjægerne:

"[...] nogle vilde folk klædt i huder, fattige jægere og fiskere, der boede i usle hytter. De kendte ikke til andre våben og redskaber end dem, de selv kunne lave af træ, sten eller dyreknogler.

De havde det ikke let, disse første mennesker. De måtte se at skaffe føden, som de kunne bedst. Og de måtte beskytte sig mod de store vilde dyr."

(Kilde: Nik. M. Helms: Danmarks Historie Fortalt for Børn. 1916)

Spørgsmål

- Hvilket indtryk giver hver af de to kilder af, hvordan rensdyrjægerne levede og havde det?
- Nævn nogle ligheder og forskelle.
- Kilde 2 skriver, at de boede i usle hytter. Hvorfor tror I, at nogen har kaldt stenaldermenneskets bolig det?
- Kilde 1 skriver, at vi ikke ved meget om stenaldermennesket, men at vi alligevel på mange måder viser, hvordan menneskene så ud. Drøft hvad I har set om stenalderens mennesker. Kan man være sikker på, at de har set sådan ud?
- Flint var vigtigt for menneskene i stenalderen. Hvad er vigtigt for mennesker i dag?

HISTORIER OM DANMARK

Stenalderens mennesker

Se klippet fra *Historien om Danmark*: "[Koelbjergkvinden er Danmarks ældste menneskefund](#)"

Spørgsmål

- Hvorfor var stenaldermenneskene mørke i huden ifølge *Historien om Danmark*?
- I klippet fortælles, at også kvinder deltog i jagten. Hvorfor er det sandsynligt, at kvinder og større børn også har gået på jagt?

Se klippet fra *Historien om Danmark*: "[Koelbjergkvinden var en mand](#)"

Sammenlign billederne herunder:

1. Kranie fundet i Koelbjerg på Fyn. © Odense Bys Museer
2. Voksfigur af kvinde fra jægerstenalderen. © Moesgaard Museum
3. Knogle med ridsede figurer. © Nationalmuseet

Spørgsmål

Hvordan så mennesker ud i stenalderen ifølge:

- TV-udsendelsen *Historien om Danmark*?
- Moesgaard Museum?
- Skeletter eller andre ting du har set og hørt om fra stenalderen?
- Hvorfor tror du, stenaldermenneskene er kommet til at se ud som de gør disse steder?
- Hvilke problemer kan der være ved at sige, hvordan man tror stenaldermenneske så ud, og hvem de var?

HISTORIER OM DANMARK

• • • • •

Jagten på uroksen

Se klippet fra *Historien om Danmark*: ["Uroksen – Stenalderens kæmpe"](#)

I jægerstenalderen var uroksen skovens største dyr. De blev jaget med hunde, spyd, bue og pil. Urokserne uddøde i Danmark i oldtiden. Jægerne spiste dyrenes kød og brugte skindet til sko og tøj.

Opgave

Lav en tegneserie om jagten på uroksen. Du kan tegne i hånden eller f.eks. bruge programmet Pixton.

Hvordan forestiller du dig stenalderen i farver og i lyde?

Modul 3 - Stenalderens grave

De døde

Se klippet fra *Historien om Danmark*: "[Begravet på en svanes vinge](#)"

Undersøg kilderne i: "[Billedserie: Spor fra stenalderen](#)"

I klippet ser du en kvinde og et barn, der blev begravet i Vedbæk. Se også billedet herunder.

1. 7000 år gammel grav. I graven ligger et nyfødt barn på en svanevinge ved siden af sin mor. © Rudersdal Museum

Spørgsmål

- Hvorfor mon de døde?
- Hvad er kvindens smykker lavet af?
- Nævn nogle forskelle og ligheder mellem hvordan man blev begravet i stenalderen og i dag.

Læs artiklen "[Stenalderens grave](#)" og se på billederne

1. Ellesteddyssen, med plads til fem grave. © Østfyns Museer
2. Jættestuen Kong Svends Høj ligger på Lolland. © Museum Lolland-Falster

HISTORIER OM DANMARK

• • • • •

Spørgsmål

- Hvordan ændrer måden at begrave de døde på sig i løbet af stenalderen (f.eks. fra jægerstenalder til bondestenalder)?
- Hvorfor tror du, man i bondestenalderen begraver de døde i dysser og jættestuer?
- Hvorfor lægger man ting sammen med de døde? Giver man også mennesker gaver med i graven i dag?

HISTORIER OM DANMARK

Modul 4 - Bønderne kommer

På et tidspunkt i stenalderen begynder flere og flere at jage og fiske ved kysten frem for i skoven.

Spørgsmål

- Hvorfor tror du, at folk flyttede ud til kysten?
- Tidligere i stenalderen flyttede folk fra sted til sted. Kystjægerne laver nu faste bopladser. Hvorfor tror du, de gør det?
- Man sejlede i det, man kalder en stammebåd? Hvad tror du, det er?

Hvorfor landbrug?

Der har været forskellige forklaringer på, hvorfor folk begyndte at dyrke jorden og holde husdyr. Her er nogle eksempler.

1. Forklaring

I en historiebog fra 1916 står der:

"De første mennesker i Danmark var nogle vilde folk klædt i huder. Det var fattige jægere og fiskere [...]. Som tiden gik, var sønnen dygtigere end hans far havde været, og de fandt på nye ting. På den måde blev menneskene dygtigere og efterhånden også mindre vilde.

De første jægere og fiskere havde ikke haft noget andet tamt dyr end hunden. Men nu fik folkene flere og flere husdyr. Kvinderne spandt fårenes uld og vævede tøj af den."

(kilde: Nik. M. Helmes: Danmarks historie fortalt for børn. 1916)

2. Forklaring

I en historiebog fra 1966 står der:

"[...] for omkring 5.000 år siden begyndte noget nyt. Folkene i Danmark blev bønder, der dyrkede korn og holdt køer, får og svin.

Det var ikke en forandring, der skete pludselig i løbet af kort tid. Vi må tænke os, at der er kommet nye folk vandrende til landet, og de har kendt til at dyrke korn og holde kvæg. De har haft korn med til at så og husdyr, der kunne give dem mælk og kød. Af dem har jægerne og fiskerne lidt efter lidt lært at være bønder."

(Kilde: Mogens Møller: Vi læser historie 3. klasse. 1966)

HISTORIER OM DANMARK

3. Forklaring

Omkring 6.000 år siden blev det koldere i Danmark. Vandstanden faldt med omkring 1 meter. Det betød, at mange fjorde blev lukket. Så var der ikke længere så mange østers, muslinger og havpattedyr, som folk havde levet af. For ikke at dø af sult måtte de begynde at dyrke jorden og holde husdyr. Man blev altså bonde af nød.

4. Forklaring

Folk, der lever som jægere, fiskere og samlere, har svært ved at vise, at de er rige og har magt. Ved at have mange dyr og krukker med korn og andre afgrøder viste man, at man var rig, og også at man havde magt. Det gav altså prestige og status at være bonde frem for jæger. Det er den vigtigste forklaring på, at folk blev bønder.

Spørgsmål

- Diskuter de fire forklaringer. Er der nogle, der er mere sandsynlige end andre? Hvorfor synes I det? Hvordan tror I, at I kan bevise det?

Se klippet fra *Historien om Danmark*: "[Landbruget kom til Danmark sydfra](#)"

Undersøg kilderne i: "[Billedserie: Spor fra stenalderen](#)"

- Hvordan forklares i klippet, at Landbruget kom til Danmark og jægerne blev bønder i stenalderen?
- Er der beviser på den forklaring i klippet?
- Hvilke/hvilken af de 4 forklaring(er) minder mest om klippet?
- Hvilke fordele er der ifølge klippet ved landbruget?
- Hvad kunne være farligt i bondestenalderen? Hvad kunne man gøre for at beskytte sig?
- Hvad ville du helst være: stenalderjæger eller stenalderbonde? Hvorfor?

1. Skarpsallingkarret er 5000 år gammelt. Karret er fundet i en jættestue.
© Vesthimmerlands Museum